

УДК 130.2

В. С. Гриценко, канд. філос. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
valentynagrytsenko@knu.ua

"КОРЕЙСЬКА ХВИЛЯ" У ДІАЛЕКТИЦІ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

Статтю присвячено розгляду "корейської хвилі" як однієї з маніфестацій діалектичних закономірностей розвитку культури. Шляхом аналізу спростовано як некоректне невинуватене зуження розуміння даного феномену лише як ситуативної моделі державної культурної політики. "Корейську хвилю" розглянуто як варіант культурної хвилі, яка у загальних процесах культурного розвитку людства є елементом константним; обґрунтовано підстави для її дослідження з позицій діалектичної єдності внутрішніх і зовнішніх чинників. Показано, що з'ясовані у такий спосіб особливості її формування та функціонування мають експертну здатність в аналізі процесів культуротворення, що сьогодні надзвичайно пришевидшені. Таким чином, запропоноване бачення проблеми та адекватне її природі розуміння виявляють свою ресурсність для польової культурології.

Ключові слова: халлю, "корейська хвиля", політика "м'якої сили", соціокультурні трансформації, культурна динаміка, циклічність, культурна хвиля, солітон.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку культури, як і будь-який інший, має свої особливості. Їх вивчення, проливаючи світло на нюанси сьогодинського її буття, водночас поглиблює розуміння закономірностей загального культурного руху. Таким чином, у даному дискурсі часткових питань не існує, вони різняться лише мірою інформативності щодо внутрішніх механізмів цього процесу. Одним із них, недооцінених у такому своєму пізнавальному потенціалі, є явище культурної хвилі. В культурологічних дослідженнях прямої апеляції до нього немає, однак вона присутня в його реплікаціях, зокрема у зверненнях публіцистичної, а слідом за нею й наукової думки до так званої "корейської хвилі", чи халлю. Здебільшого популістський інтерес до цієї специфічної моделі державної культурної політики народжує відповідний – досить поверховий – рівень її аналітики, залишаючи сильне відчуття невинуватеності цієї неповноти, хоча б тому, що явище має свої аналоги в інших культурах.

Перед дослідником постає непросте питання: з одного боку, ми маємо справу з політично ангажованим вибором культурної стратегії, з іншого – культура – це живий організм зі своїми сутнісними характеристиками й динаміко-морфологічними особливостями, непідвладний прямому раціональному впливу і зовнішньому диктату, чим в аналізі нехтувати неприпустимо. Прагнення і сама можливість "розібратися по суті" спрямують будь-кого у сутнісне річище, де тільки і можна визначити природу даного феномену, з'ясувати, що стоїть за яскравим образом хвилі, створеним журналістами для його позначення. Вже його первинне аналітичне сприйняття робить очевидними бодай три моменти: наявність загального масиву руху; збудження і локальний хвилеподібний викид його енергії; необхідність існування процесів, здатних приводити до його формування та здійснювання. Таким чином, кожна така хвиля, окрім конкретно-історичних передумов появи, має внутрішню культурно-родову мотивацію, а отже, є транспарентною по відношенню до загальних механізмів розвитку культури. Це робить її вивчення суттєвим кроком у поглибленні знань про органіку культури, яких явно бракує.

Власне, через це у сучасному культурознавстві й домінує описова фактологія. З її позицій явище на кшталт "корейської хвилі" стає не більш ніж засобом атрибуції суспільно-політичних процесів, не пов'язаних напряду з культуротворенням. Культурології слід це по-долати, повернувши собі експертний ресурс, який втрачається при ігноруванні культурмісткого змісту соціальних явищ. "Корейська хвиля" є одним із них – її розгляд із зазначених позицій дає підстави вести мову про феномен культурної хвилі загалом, вбачаючи в ній закономірний етап діалектичного розвитку культури. Її територіальна прив'язка не змінює цього значення, збагачуючи

наші уявлення про різноманіття його виявів й наближуючи тим самим до розуміння сутності самого феномену.

Аналіз досліджень і публікацій. Досвід такого аналізу у культурології відсутній, передусім, через брак польових досліджень живої діалектики розвитку культури. Відповідно, обрана постановка проблеми потребує формування власного дискурсу, що через нестачу її прямих досліджень можна зробити опосередковано, скориставшись продуктивними лініями вже напрацьованої загальнотеоретичної логістики.

Діалектична природа культури – продукту людського саморозвитку – є фактом беззаперечним. Ставши базовим і водночас загальним місцем в її теорії, це розуміння досить швидко відсунулось у нішу пасивної аксіоматики, тієї, що нібито й не потребує моніторингу. В операціональному, широко експлуатованому, просторі залишився лише макрорівень, присутній імпліцитно (у спіранні аналітичної культурології на визнання факту перманентності соціокультурних трансформацій) та експліцитно (у розробці моделей динаміки культури, спробах її типологізації).

Цей рівень принципово важливий як конститутивна основа необхідної нам аналітики. З обраною нами позицією корелює авторитетна культурно-семіотична програма Ю. Лотмана, побудована на розумінні культури як безперервного динамічного процесу, що здійснюється як діалектична взаємодія семіотизації і десеміотизації. Зауважимо, що за першим і другим стоїть явище значеннєвості, яке формується у духовному тиглі людини. І навіть ті зміни в культурі, що відбуваються під явним тиском зовнішніх стимулів, отримують життєздатність за умови їх внутрішньої легітимації. Значний інтерес у цьому плані представляє антропоцентричний концепт культури, в якому вона постає як простір можливостей, який передбачає свідомий вибір і свідому людську дію (М. Фуко, Н. Луман, інші).

На це слід зважати при вивченні будь-яких культурних трансформацій, включаючи й ті, що розглядаються нами. Процес саморозвитку людини є запорукою їх неперервності, що робить культуру живим організмом. В останні роки зросла кількість досліджень, що апелюють до такого, близького нам, її бачення (В. І. Пантін, В. І. Петров, О. М. Тарасов, інші). З ними цілком природно пов'язаний дотичний до даного аналізу інтерес до її динаміки, який, звісно, не є новим у науковій думці. Однак цінність сьогодинського пошуку обумовлена його зв'язком із сучасним етапом розвитку людства, що робить його діагностичним і водночас проєктивним. Небувалі темпи культурних трансформацій максимально зближують їх, створюючи базу для обґрунтованого соціокультурного прогнозу.

Показовими в цьому плані є фундаментальні напрацювання дійсного члена Міжнародної академії досліджень майбутнього Ю. В. Яковця, що розвивають ідею можливості становлення стійкого світоустрою на основі міжцивілізаційного партнерства. Для нас важливо, що головні результати у пошуку способів подолання цивілізаційної кризи вчений отримав на шляху вивчення циклічної динаміки у процесах розвитку суспільства і природи, наділивши цим значенням й царину культури. Продовжуючи традиції російського циклізму, він актуалізував відповідний, принциповий для нашого дослідження, дискурс, що склався з ідей та концепцій його сучасників і попередників стосовно соціокультурної динаміки, культурної еволюції, культурних трансформацій, динамізму культурного виробництва, динаміки ціннісних трендів тощо. Біля його витоків – "Соціальна і культурна динаміка" П. О. Сорокіна, теорія довгих хвиль М. Д. Кондратьєва, історіософська позиція Е. Тоффлера, що надали теоретичної впевненості майбутнім прихильникам циклічно-хвильового підходу до культури, якими б інтересами вони не керувалися: прагненням з'ясувати витоки соціокультурних трансформацій (О. М. Тарасов, інш.), встановити парадигму циклічного розвитку культури (О. Чучин-Русов, інш.) чи історії (В. І. Пантін), розкрити соціокультурну динаміку з теоретико-інформаційної платформи (В. М. Петров) тощо. Слід констатувати, що всі ці та аналогічні позиції в цілому виявляють свою продуктивність у формуванні необхідної нам теоретичної логістики, посилюючи її своєю різноманітністю.

Метою статті є спроба здійснити аналіз явища "корейської хвилі" адекватно його природі як специфічного вияву загальної діалектики розвитку культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. За найбільш поширеною версією, поняття "корейської хвилі" введено в обіг журналістами. Вже сама ця назва засвідчує непересічний характер явища, здатного викликати такі яскраві образні асоціації. Чим же воно є насправді? Спираючись на щедрі інформації, що переважно множиться у ЗМІ, ми маємо справу із продуктом поп-культури, наділеним всіма її ознаками, що отримав широкий міжнародний резонанс і несподівано, попри своє азіатське коріння, спромігся стати складовою повсякденного життя людей у різних частинах світу. По суті, і цього знання було б достатньо, щоб зосередити погляд на даному феномені, тим більше, що його куратором виступає сама південнокорейська держава, визнавши в ньому другий поряд з розвитком технологій головний ресурс і свого сьогоденного, і свого майбутнього процвітання. Халлю, дослівно – "потік Кореї" чи "корейська хвиля", є формою культурної експансії на світові ринки, яка приносить Південній Кореї не лише економічний, а й великий іміджевий зиск.

Особливим чином її значення посилює міждержавна розділеність корейського етносу, сусідня частина якого живе в умовах тоталітарного суспільства диктаторського типу, де контролюється все і вся, де життя і вдоволення окремої людини нічого не варті. На тлі повної відрізаності КНДР від усіх глобальних мереж південнокорейська відкритість до світу стає особливо принадною, спрацьовуючи і як суспільно-перетворювальний стимул. Слід визнати, що чуже – північнокорейська ідеологія самостійності держави – виглядає на її тлі як головна перепона, а не стимул пафосно оголошеного самодостатнього переможного розвитку. Для некорейського ж світу ця кричуща біполярність виступає не лише приводом вкотре пересвідчитись, що "Схід – справа тонка", але й надією на згортання моделей жорсткого політико-ідеологічного диктату і, врешті, – на можливість глобальних змін на людиноцентричній основі.

При цьому залишаються відкритими багато питань. Одне з найсуттєвіших – як у даному випадку поводить ся загальнокультурна основа, адже не слід забувати, що корейська культура займає місце в ряду традиційних культур, на Далекому Сході – культур конфуціанського ареалу. Здавалося б, тоталітарний характер і закритість КНДР мають бути більш сприятливими для утримання сформованого конфуціанством ядра корейського менталітету, ніж зовнішня спрямованість Республіки Корея. Та, як засвідчують факти, жорстка політична диктатура стала ґрунтом для догматизації конфуціанських принципів на кшталт вимог партійної дисципліни: покора, прищеплена з народження, супроводжує людину впродовж її життя як домінанта, що визначає і світовідчуття, і соціальну поведінку. Таким чином вихолощується людинотворчий потенціал конфуціанства, а передбачений ним високий моральний стандарт ставиться у залежність не від особистої духовної роботи, а від "більш надійного" джерела – зовнішнього впливу, постійного суспільного контролю і, врешті, примусу. Від етично загостреної конфуціанської філософії як однієї з основ корейського менталітету залишається, таким чином, демонстраційна оболонка, досить зручна в ідеологічному оперуванні, адже авторитет Кун-цзи є беззаперечним, а в останні роки – у часи перемін – він помітно зріс в усьому світі.

Отже, такий варіант використання традиційної основи не є експертним у питаннях загальної культурної тектоніки. Виведена за межі духовної мотивації, вона потребує іншої аналітики, в той час як нас цікавить культурна органика – у даному випадку це з'ясування того, як справжнє, неспотворене традиційне начало корелює з новаціями, свідомо введенними у цілісну етнокультурну систему, що викликає таку необхідність і чим забезпечені її процесуальна реалізація, а у подальшому – функціонування підживленого у такий спосіб корейського культурного комплексу. В цьому сенсі головний евристичний потенціал знаходиться на боці сучасної південнокорейської культурної моделі, де відкритість назовні стає водночас кристалізацією споконвічних духовних цінностей, визнанням їх невтраченої потужності.

Це повертає нас до феномену "корейської хвилі", що збирала немало літературу як вияв політики "м'якої сили" – державної стратегії розвинутих країн Східної Азії: КНР, РК, Японії. За місцевих відмінностей в її реалізації вона вирішує загальну задачу – ненасильницького просування на міжнародну арену національного ресурсу і власних культурних цінностей для їх визнання та утвердження в якості "вірчих грамот" для подальшого потужного розвитку й державного процвітання у світовій економічній системі. Стоїть за цим, звичайно, і значний політичний інтерес, що робить західний аналог поняття м'якої сили – "soft power" (м'яка влада), введений в обіг американським політологом Дж. Наємом, більш точним.

Показово, що назвою хвилі модель сучасної культури РК наділив Китай, найкращий експерт у даному питанні – країна, де здавна було сформовано засади політики такої всепереможності, апробовано її можливості у сучасних умовах, отримано прогнозовані позитивні результати. Отже, маємо справу не з пустою метафорою, а з фактом визнання реалізації даної політичної стратегії. Залишаючи у спокої Лао-цзи з його часто згадуваним образом води як найслабшого й найніжнішого з усього, що існує на світі, і водночас непереможного, зауважимо, що китайці, нащадки філософа, даючи таку оцінку, керуються об'єктивними показниками, які змогли оцінити першими. Південнокорейську культурну експансію вони відчували на собі з середини 1990-х років, коли Китай почала стрімко захоплювати корейська індустрія розваг, зробивши його постійним її імпортером й, таким

чином, у певному сенсі промоутером продукту "корейської хвилі" в різних частинах Азії.

Китай вміє рахувати, розуміючи зв'язок між зростанням іміджу і приростом експорту, однак у випадку південнокорейського прориву головним уроком стала стрімко реалізована можливість його власних амбітних сподівань – стати не лише світовим економічним лідером, але й духовним авторитетом. В історичній пам'яті Китаю, підкріпленій сучасним знанням історії, живе яскравий спогад про "китайський бум", пережитий Старим світом у XVIII столітті. Він залишив глибокий слід у тогочасній європейській думці, що визнала Піднебесну гідною інтересу і навіть захоплення. Мрія про можливість його повторення, вже у світовому масштабі, підтримується прикладом Республіки Корея, що активно використовує культурний брендинг у формуванні бажаного образу своєї країни. І хоча в цьому Китай поки що програє, ставши на шлях культурної експансії останнім – після Японії й Південної Кореї, в його ресурсах м'якої сили є свій, ще не реалізований, потенціал – актуалізація у своєму сучасному посланні світу засадових змістових ядер китайської культурної традиції. Про це свідчить, зокрема, обрана політичною елітою КНР лінія на боротьбу проти формалізації принципів конфуціанства, за відродження їх свідомого і щирого наслідування.

У сучасній китайській гуманітаристиці сформовано відповідний міждисциплінарний дискурс, де ця ідея граниться як запорука досягнення Китаєм статусу світової держави. Не дарма навіть молоді китайські політологи, підкреслюючи його високу здатність "до відтворення традиційних конфуціанських цінностей та їх розповсюдження за межі країни" [8, с. 48], політику "м'якої сили" китайського зразка називають політикою "мирного піднесення", що для китайців, звичайно ж, асоціюється з Піднебесною.

Однак всі ці суттєві факти, дотичні до нашої проблеми, є лише її поверхнею. Політична сторона орієнтована обставинами суспільного буття, а отже, керована зовнішніми стимулами, нехай і пропущеними крізь людські душі і голови. Та є інша сторона – внутрішнє життя культури, яке "дає допуск" тому, що лежить на поверхні. У тому числі – і "корейській хвилі". Широко відомо, що її головним агентом на культурному подіумі світу виступає поп-культура, а в ній – жанр k-поп, що створив абсолютно новий вид музичної індустрії. Звісно, корейський національний проєкт цим не обмежується, функціонує, окрім свого мистецького формату, як складний мікс різних векторів впливу – ідеологічних, технологічних, комерційних тощо. Однак в них креативний імпульс людського саморозвитку – двигун культури – не діє напругу, опосередкований прагматикою задач, чого немає у мистецтві, де потреба у зиску завжди є вторинною або й зовсім відсутня. Це – портал у внутрішній тигль культури, де виплавляється її суспільне тіло в усіх його різноманітних виявах, формуються тенденції і закономірності її розвитку, зароджуються зміни і трансформації. З'ява нового на соціокультурній поверхні є, таким чином, сальдо цих складних процесів і не може розглядатися без урахування цього – лише як відповідь на зовнішні спонуки. Будь-яке культурне явище, не дивлячись на його масштаб і суспільний резонанс, є інформантом стосовно внутрішньої діалектики загального культурного руху.

У повній мірі це стосується і "корейської хвилі", об'єкта даного дослідження. В колізіях її появи задіяні складні відносини між старим і новим, традицією і ситуативністю, закритістю і відкритістю, зваженістю і зухвальством і ще багато-багато чим. Зосередимось на цьому,

свідомо залишаючи у стороні фактори політико-економічного запиту, що формуються в іншій – прагматичній – системі значень.

Багатівікова корейська культура, крім очікуваних відмінностей від інших культур, має принципову, визначальну для неї, особливість – вона є культурою традиційною, що належить до конфуціанського культурного ареалу. У південнокорейському випадку вона не підігнана під комуністичну ідеологію, як у північних сусідів, залишаючись простором особистого добровільного вибору під схвальним патронатом спільноти. Таким чином, для її дослідження саме цей варіант є посправжньому референтним. І хоча йдеться про буття і вплив духовної традиції у суспільстві третього тисячоліття, можна впевнено констатувати її цілковиту життєздатність і подальші культурні перспективи.

Що ж представляла собою культура Республіки Корея напередодні перемін, які згодом отримали назву "корейського дива"? Ця точка відліку принципово важлива для розуміння ресурсу, сенсу і дійсного духовного масштабу тих культурних процесів, що викликали до життя явище "корейської хвилі", натуралізували його в автохтонному культурному комплексі, зробивши водночас притягальним для представників інших культур не лише в Азії, а й у багатьох частинах світу. Вивчення загального руху культури засвідчує, що поява таких феноменів не є випадковою і, врешті, наш випадок не є виключенням на довгому шляху людства. Саме тому сучасна теорія культури приділяє окрему прискіпливу увагу вивченню змін, що у традиційному культурному виробництві викликає вторгнення новацій. У призмі проблем глобалізації це питання набуває особливої актуальності і ваги, знаходячи різні вектори свого розгляду та напрямки вирішення.

"Великий корейський народі,
Не звертай з Корейського шляху!
Як вікова сосна на горі Намсан
Пручається вітрам і снігам,
Непохитний наш дух".

Ці слова, взяті з державного гімну РК, показові у контексті нашої розмови: співаючи або слухаючи їх, сучасний кореєць отримує патріотичний імпульс через конфуціанський символ стійкості й незламності, той, що впродовж віків надихав його попередників на моральну і соціальну дисципліну. Що вже казати про гору Намсан, одну з найвищих в Азії, вище якої, за словами сеульців, лише небеса. Як зазначають дослідники, "гори – значуща частина корейської культури, її "колиска", що знайшла відображення у конфуціанстві, буддизмі і даосизмі, а тому глибоко вкорінена у корейське традиційне світосприйняття" [9], ставши однією з натхненників корейської духовності.

Історія Кореї ще до поділу у 1945 році сповнена втрат і запеклої боротьби. Саме в ній склалися духовні скрижалі, що продовжують визначати ціннісно-орієнтаційну структуру особистості, всотуючись в неї через канали суспільної комунікації й забезпечуючи, таким чином, її внутрішню стабільність та остійність, чинну всередині власної спільноти. Домінуючі в них принципи конфуціанства стали духовною основою у відтворенні традиційних цінностей, забезпечуючи не лише запас ментальної міцності, але й ресурсну базу для можливого культуротворення, звичайно ж, центробіжного характеру. Перші спроби західного "щеплення" тільки укріпили цей духовний редут, давши водночас

сильний імпульс до збереження власної культурної ідентичності, можливого лише за умов встановлення самозахисного діалогу національного й інтернаціонального.

По-своєму таку ж проблему переживали й інші народи далекосхідного культурного ареалу, взяти хоча б Японію, що, як відомо, не змогла її вирішити шляхом прямого закриття від світу. І сьогодні поряд із традиційною культурою, шанованою у суспільстві і захищеною з боку держави та патріотично налаштованих спілок й товариств, запроваджена стратегія Cool Japan, спрямована на розповсюдження японської культури по всьому світу. Прояв політики "м'якої сили" – це своєрідний антидот, що попри зміни у нових умовах має зберегти споконвічне ядро японської самосвідомості – саму душу Японії.

Західна цивілізація в особі США, з якою вимушено зустрілась звільнена від окупації південна частина Кореї, не мала схожих духовних кодів, була чужою і незрозумілою. Та попри це вона показувала шлях можливого порятунку від вічних злиднів і постійного відчуття меншовартості. Не будучи зрозумілою у своїх духовних перевагах, вона вабила іншим – великими практичними досягненнями і завойованою свободою та загальновизнаним міжнародним авторитетом. Усе меркло перед другою обставиною: керована конфуціанством традиційна духовна основа, заклавши в систему виховання відповідальне ставлення до праці, в силу історичних причин, що призвичаїли до підкорення та слухняного підпорядкування, суттєво просідала у частині амбітності самопред'явлення (не забуваймо, що конфуціанство було отримано не в автохтонно-концентрованому вигляді, а, так би мовити, із других рук!).

До того ж без зовнішніх стимулів до розвитку звичні духовні настанови викликали пасивний автоматизм та інертність. Вони потребували живої, активної реалізації, що було неможливо, адже для ситуативно складеного американо-корейського міксу вони були неорганічні. Це стало зрозумілим досить швидко через незбіг корінних мотивів та пріоритетів. Та, крім цього, реально постала небезпека втрати заповітного духовного коду, а з ним – не лише майбутнього, але й вистражданого теперішнього. Зійшлися дві потуги: одна явна, що вже заявила про себе як світова сила, друга – внутрішньо гранично сконцентрована, готова до саморозкриття як до можливості свого нового відтворення.

Початкова спроба прямого наслідування американських зразків на доступній на той час дуже слабкій політико-економічній основі виявила свою нежиттєздатність, але водночас вона збудила у ментальній пам'яті корейців здорову амбітність, народжену самим цим непростим зусиллям, відродила призабуту самоповагу, змусивши їх шукати власну точку сили, в якій на необхідному напрямку сконцентруються найвищі духовні і фізичні здібності. Сила і напрям, два головні питання, що постали перед Південною Кореєю, мали вирішити проблему її самозбереження і, звичайно ж, її майбуття.

Джерелом сили виявився духовний субстрат, закладений в основу традиційної культури, що впродовж століть відтворювався у ментальності нових і нових поколінь корейців, виконуючи функцію їх ідентифікатора. Починаючи з отримання першої після капітуляції Японії легітимної влади, Південна Корея стала свідомо використовувати цей ресурс, надаючи йому якомога більше важелів: спочатку для зміцнення національної самосвідомості, а згодом, з усвідомленням переваги духовного над технологічним, – як складову зовнішньої політики. Він мав стати захистом від тиску іншопольового і водночас корейським меседжем західному світу,

але меседжем, зрозумілим для нього, введеним в систему звичних для нього культурних координат. Це і визначило напрям прикладення корейської сили – експорт не лише високих технологій, але й корейського варіанту поп-культури: поп-музики, телесеріалів, кінофільмів, ігор. Так зародилася й покотилася світом "корейська хвиля", накриваючи все більше і більше його територій.

За цим стоїть певна закономірність. Ми маємо справу із зустріччю двох культурних потоків, кожний з яких має різний рівень взаємодії зі своїм духовним ядром. Як показує людська історія, культурна хвиля народжується там, де ця відстань найкоротша. З позицій сучасної фізичної теорії солітонів, що універсально працює у вивченні різних сфер та живих організмів, культурна хвиля – це класичний солітон, тобто хвиля, яка при будь-якій взаємодії, у нашому випадку – із західним культурним потоком, не руйнується, а продовжує свій рух, залишаючи свою структуру незмінною. Усамітнена і локалізована, вона здатна проходити великі відстані без внутрішнього і зовнішнього викривлення. При цьому вона має здатність вторгнення в інші культури, впливу на їхнє культурне виробництво й загалом – на систему цінностей. Підтвердженням цього у далекосхідному культурному ареалі виступає не лише корейська, а й китайська і японська хвилі культурного впливу; немало переконливих прикладів зберігають аннали світової культури, народжуючи численні теорії хвильового чи маятникового характеру світового культурного процесу.

Що ж до можливості в цьому русі суттєво впливати на зустрічні культури, то "корейська хвиля" виступає тут найбільш переконливою. Її культурні агенти – k-рор, дорами та кінофільми – користуються шаленим успіхом, займаючи у своїх жанрах перші позиції, отримуючи найвищі міжнародні нагороди. Використовуючи звичну для західної публіки жанрово-видову обгортку, оволодівши нею з усією ретельністю вихованої конфуціанством наполегливості, корейці під стягом Республіки Корея послідовно і безупинно надсилають світу своє духовне послання. Народжене у надрах традиційної культури, актуалізоване моментом історичної суттєвості, збагачене концентрацією внутрішніх духовних зусиль, воно несе в собі нових культурний досвід, корисний для сьогодинішнього людства й водночас для власної духовної основи. Вона ж збагачується енергією кожної культуротворчої дії, кожного культурного відкриття, збільшуючи число тих духовних кодів, якими майбутні покоління корейців скористаються у подальшому поступі. Так працює діалектика культурного розвитку, що потай плете своє дивовижне мереживо, яке визначає маршрути й масштаби людського самоздійснення.

Висновок. Потреба у розгляді "корейської хвилі" як частини дискурсу, сформованого навколо проблем діалектики культури, має під собою дві важливі підстави: сучасні процеси етнокультурних трансформацій у світі, що рушив шляхом глобалізації, та інертність сьогодинішньої культурології у вивченні питань діалектики культурного розвитку, а надто – на сучасному етапі її реального розгортання.

Дослідження явища "корейської хвилі" дозволяє побачити в ньому реалізований приклад культурної хвилі як константи руху культури, викликаного процесами людського саморозвитку, виявляє закономірність формування та дії хвильової потуги в її залежності від масштабу духовного стимулу. Традиційна корейська культура, внутрішній двигун "корейського дива", у своїй діахронії і синхронії демонструє здатність зберігати та відтворювати свій духовний субстрат, відновлюючи його

активність в залежності від обставин історичної суттєвості. Більш того, як засвідчують розглянуті факти, її агенти при зустрічі з іншими культурними потоками вказують свою всепроникність, домінантність свого внутрішнього впливу, невіддільність процесам акультурації, незмінність своєї культурної локальності. Це підтверджує, що такий діалектично здійснюваний рух назовні є, врешті, умовою існування будь-якої культури, адже тільки так може бути збережено її духовне ядро.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лотман Ю. М. Культура и взрыв / Ю. М. Лотман. — М.: Гнозис; Издательская группа "Прогресс", 1992. — 272 с.
2. Пантин В. И. Циклы и волны глобальной истории. Глобализация в историческом измерении / В. И. Пантин. — М.: Издательский дом "Новый век", 2003. — 276 с.
3. Петров В. М. Волнообразные социальные процессы: к методике прогнозирования / В. М. Петров // Социология: методология, методы, математическое моделирование (4М). — 2004, № 18. — С. 130–153.
4. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика / П. А. Сорокин. — М.: Астрель, 2006. — 1176 с.
5. Струк Е. Н. Циклическо-волновой подход к природе социальных изменений [Електронний ресурс] / Е. Н. Струк // Современные проблемы науки и образования. — 2011. — № 6. — Режим доступу: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=4915>
6. Тарасов А. Н. Проблема модели динамики культуры в аспекте аналитики социокультурных трансформаций / А. Н. Тарасов // Общество: философия, история, культура. — 2016. — С. 45–48.
7. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. — М.: ООО "Фирма "Издательство АСТ", 1999. — 261 с.
8. Ци Ювшен. Приоритеты внешней культурной политики Китая в условиях глобализации / Ювшен Ци. // Власть. — 2017, № 10. — С. 148–154.

В. С. Гриценко, канд. филос. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

"КОРЕЙСКАЯ ВОЛНА" В ДИАЛЕКТИКЕ КУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ

Статья посвящена рассмотрению "корейской волны" как одной из манифестаций диалектических закономерностей развития культуры. Путем анализа опровергнуто как некорректное неоправданно суженное понимание данного феномена лишь как ситуативной модели государственной культурной политики. "Корейская волна" рассмотрена как вариант культурной волны, которая в общих процессах культурного развития человечества является элементом константным; даны обоснования для ее исследования с позиций диалектического единства внутренних и внешних факторов. Показано, что выясненные таким способом особенности ее формирования и функционирования имеют экспертную способность в анализе процессов создания культуры, которые сегодня чрезвычайно ускорены. Таким образом, предложенное видение проблемы и адекватное ее природе понимание обнаруживают свою ресурсность для полевой культурологии.

Ключевые слова: халлю, "корейская волна", политика "мягкой силы", социокультурные трансформации, культурная динамика, цикличность, культурная волна, солитон.

V.S. Grytsenko, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

"KOREAN WAVE" IN THE DIALECTIC OF CULTURAL DEVELOPMENT

The article covers the consideration of the "Korean Wave" as one of the manifestations of dialectical laws of culture development. The interpretation of the phenomenon only as a situational model of state cultural policy is refuted through the analysis as an incorrect and unreasonably narrowed understanding. We consider the "Korean Wave" as a variant of the cultural wave, which is a constant element in general processes of cultural development of mankind; we substantiate the grounds for its studying from the point of view of dialectical unity of internal and external factors. We show that the features of its formation and functioning determined by this way have expert ability in the analysis of the processes of culture creation, which are extremely accelerated today.

In this connection, essential comprehension of the culture as living organism, caused by spiritual and generic motivations of a man and connected with his continuous self-development, displays its principality. In this sense, the "Korean Wave", a phenomenon of modern stage of culture development, shows itself as its regular stage, connected with its dynamic morphological features. It displays an example of the cultural wave as a component of general cultural cyclicity, caused by permanent motion fraught with excitation and wavy outbursts. Every such wave, having its historically specific motivation, is transparent regarding general mechanisms of cultural development.

The absence of direct studies of culture dialectics, one component of which is shown by the phenomenon of the cultural wave, is the cause of dominating in modern culture studies of a descriptive factology principle. From the position of understanding the dialectics of general cultural movement, the appearance of a new one, the "Korean Wave" in this case, is a result of complicated multistage processes happening in the public culture body, where quantity is transformed into quality, trends into laws in response to spiritual needs of a man. It completely concerns the "Korean Wave" as well, as in collisions of its appearance, the complicated relations between the old and the new, tradition and situationality, closeness and openness, emotional and rational issues are involved.

Key words: hallyu, "korean wave", "soft policy power", sociocultural transformations, cultural dynamics, cyclicity, cultural wave, soliton.

9. Чеснокова Н. А. Горы Пэктусан, Кымгансан, Халласан: старые новые символы единой Кореи [Електронний ресурс] / Н. А. Чеснокова. — Режим доступу: <https://hum.hse.ru/news/25>
10. Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю. В. Яковец. — Изд. 2. — М.: Экономика, 2003. — 411 с.

REFERENCES:

1. Lotman, Yu. M. (1992). *Kultura i vzryv [Culture and explosion]*. Moscow, Gnozis; Izdatelskaya gruppa "Progress".
2. Pantin, V. I. (2003). *Cikly i volny globalnoj istorii. Globalizaciya v istoricheskom izmerenii [Cycles and waves of global history. Globalization in the historical dimension]*. Moscow, Izdatelskij dom "Novyj vek".
3. Petrov, V. M. (2004). Volnoobraznye socialnye processy: k metodike prognozirovaniya [Wave-like social processes: to the forecasting technique]. *Sociologiya: metodologiya, metody, matematicheskoe modelirovanie (4M)*, № 18, 130–153.
4. Sorokin, P. A. (2006). *Socialnaya i kulturnaya dinamika [Social and cultural dynamics]*. Moscow, Astrel.
5. Struk, E. N. (2011). Ciklichesko-volnovoj podhod k prirode socialnyh izmenenij [The cyclical-wave approach to the nature of social change]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya*. № 6. Retrieved from <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=4915>
6. Tarasov, A. N. (2016). Problema modeli dinamiki kultury v aspekte analitiki sociokulturnyh transformacij [The problem of the model of the dynamics of culture in the aspect of the analysis of sociocultural transformations]. *Obshchestvo: filosofiya, istoriya, kultura*, 45–48.
7. Toffler, E. (1999). *Tretya volna [Third wave]*. Moscow, ООО "Firma "Izdatelstvo AST".
8. Czi Yuvshen. (2017). Prioritety vneshnej kulturnoj politiki Kitaya v usloviyah globalizacii [Priorities of China's foreign cultural policy in the context of globalization]. *Vlast*. № 10, 148–154.
9. Chesnokova, N. A. Gory Pektusan, Kymgansan, Hallasan: starye novye simvoly edinoj Korei [Mount Pektusan, Kimgansan, Hallasan: old new symbols of united Korea]. Retrieved from <https://hum.hse.ru/news/25>
10. Yakovec, Yu. V. (2003). *Globalizaciya i vzaimodejstvie civilizacij [Globalization and the interaction of civilizations]*. Moscow, Ekonomika.

Надійшла до редколегії 20.04.20